

A 25 éves város: Gyomaendrőd – Helytörténeti vetélkedő
I. FORDULÓ Középiskola
BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ: 2013. november 30.

1. A táblázatban szereplő neveket állítsd párba a megfelelő fogalmakkal!

Név	fogalom
Istók János	I. Világháborús Hősök szobra (Gyoma) 1p
Hauszmann Alajos	Jézus Szíve római katolikus templom (Gyoma) 1p
Wodiáner család	Jézus Szíve római katolikus templom (Gyoma) árvaház, kiseddóvó 3p
Fischer Ágoston	református templom 1p
Mladonyiczky Béla	II. Világháborús emlékkő (Endrőd) 1p
Kungl György	A tudás kútja 1p
Mihály Bernadett	Tímár Máté Rózsashegyi Kálmán 2p
Horváth Géza	I. Világháborús Hősök Emlékműve 1p
Varga Géza	II. Világháborús Hősök Emlékműve 1p
Csernus Mihály	Katholikus Népház 1p
Kállai Ferenc	Gátör 1p
Szilágyi István	Lópiczi Gáspár 1p
Papp Zsigmond	országzászló református templom 2p

Farkasinszky Imre	hegedű 1p
Kis Nagy András	Kner emlékkő 1p

E: 19p.

- I. Világháborús Hősök Emlékműve
- Gátőr
- I. Világháborús Hősök szobra (Gyoma)
- Jézus Szíve római katolikus templom (Gyoma)
- Tímár Máté
- árvaház,
- hegedű
- református templom
- II. Világháborús emlékkő (Endrőd)
- A tudás kútja
- kiseddóvó
- Rózsahegy Kálmán
- II. Világháborús Hősök Emlékműve
- Lópiczi Gáspár
- katolikus templom,
- Katholikus Népház
- Országzászló
- Kner emlékkő

2. Mikor alakult meg városunkban az első futballcsapat? Mi volt a neve?

1912. Kner SC 2p

3. Mikor és kiről nevezték el a Városi Sportesernőt?

2008. Varga Lajos 2p

4. Töltsd ki a táblázatot, a megfelelő helyre írd be a neveket!

Vidovszky Béla, Fenákel Judit, Corini Margit, Gergely Ágnes, Szilágyi István, Határ Győző, Bíró-Balogh Tamás, Pásztor János, Szilágyi Ferenc, , Tímár Máté, Kató József, B.Molnár Albert, Márton Gábor, Szilágyiné Németh Eszter, Rózsahegy Kálmán, Kunkovács László, Márton Klára, Darvasi Ferenc, Bella János, B. Molnár Zsuzsa, Fehér József, Balázs Andrea, Frankó Tünde, Veréb Judit, Kiszely Zoltán, Honti Antal Vaszkó Irén, Bella Rózsa, E. Szabó Zoltán, Fehérvári Ferenc, Cs. Szabó István,

Irodalom	Ének/Zene	Helytörténet	Képzőművészet	Színház
Fenákel Judit	B.Molnár	Szilágyiné	Vidovszky Béla	Szilágyi István
Gergely Ágnes	Albert	Németh Eszter	Corini Margit	Rózsahegyi
Határ Győző,	Frankó Tünde	Kunkovács	Pásztor János	Kálmán
Bíró-Balogh T.	Veréb Judit	László	Kunkovács László	Balázs Andrea
Szilágyi Ferenc	Kiszely Zoltán	Bella János	B.Molnár Zsuzsa	Kiszely Zoltán
Tímár Máté		Vaszkó Irén	Honti Antal	
Kató József		Fehérvári	Bella János	
B.Molnár		Ferenc	Bella Rózsa	
Albert		Cs.Szabó István	E.Szabó Zoltán	
Márton Gábor			Fehérvári Ferenc	
Márton Klára				
Bella János				
Darvasi Ferenc				
B.Molnár				
Zsuzsa				
Fehér József				

E: 40 p

5. Sorold fel, milyen helyi lapok jelentek meg, és jelennek meg Gyomaendrődön?

Gyomai Újság, Gyoma-Endrőd-Kondoros, Gyoma-Endrőd Vidéke, Körösmenti Parasztelet, Hármaskörös, Endrődi Híradó, Gyomai Híradó, Gyomaendrődi Híradó Gyomaendrődi Hírmondó, Gyomaendrődi Új Újság, Szó-Beszéd, Városunk **12 p.**

Napjainkban is megjelennek: Gyomaendrődi Hírmondó, Gyomaendrődi Új Újság, Szó-Beszéd, Városunk **4p.**

E:16p

6. Ki tervezte városunk címerét? Szereday Ilona 1p

- sorold fel az elemeit: Hármaskörös, nyíl, szív, liliom **4p**

- írd le, mit jelképeznek: együvé tartozás, közös boldogulás és felemelkedés, vörös mező – munkásmozgalmi múlt, liliom – Szt. Imre, Endrőd védőszentje, a három folyó találkozási pontja – a Hármaskörös, nyíl – a folyásirány **6p**

- írd le a címer színeit: vörös, arany, ezüst, **3p**

- mikortól van címere városunknak? 1988. **1p**

E: 15p

7. Kiket neveztek karórágónak, és miért?

A változat (Cs.Szabó írása): A gyomai embereket hívják így az endrődiek. A gyomaiak éjjelente beljebb, Endrőd felé tették a mesgyét (határt) jelző karókat. Az

egyik éjszaka összeverekedtek, az egyik gyomai legény elfogták. Az endrődiek kikötözték őt egy karóhoz, hogy reggel, bizonyítékként bemutadják az elöljáróságnak. De hajnal felé elaludtak, a karóhoz kötözött legény addig izgett-mozgott, míg a karó megsérült, végül eltörött és ő elmenekült. Az endődi vacerok azt gondolták, hogy mindez csak úgy történhetett, hogy a gyomai legény elrágta a karót.

B/változat (wikipédia): Úgy mesélik, hogy se a gyomaiak, se az endrődiek nem elégedtek meg a területeikkel és a faluhatárokat jelző karókat mindig ki-ki saját javára arrébb helyezte. Egyszer azonban az endrődiek kitalálták, hogy a karókat bekenik trágyával. Így aztán mikor a gyomaiak arrébb tették, a kezük nyoma rajtamaradt a karón, és úgy nézett ki mintha beleharaptak volna a karóba. Így lett a nevük karórágó.

C/változat (wikipédia) : Szintén autentikus forrás szerint a gyomai emberekre aggatott "karórágó" gúnynev - mint másik magyarázat - onnan ered, hogy a két falu határába szomorúfűzfa-sort telepítettek elválasztás érdekében. Mivel minden megművelhető terület számított, ezért a gyomaiak, egyik este lenyesték az ő oldalukon lévő terebélyes fűzfaágakat, így egy keskeny, de hosszan elnyúló, ezáltal viszonylag nagy, megmunkálható területet szereztek. Ezt a leleményességet az endrődiek rossz szemmel nézték és a "karórágó" gúnynévvel igyekeztek kompenzálni.

8. **Ki voltak a vacerok? Honnan ered az elnevezés?**

A/ változat (wikipédia): Gyomaendrőd területét rendkívül erős gátak védik. Szükség is van rá, mert a Hármas-Körös árvíz idején igencsak megárad. Régen azonban nem voltak ilyen jó gátjaink, így a víz gyakran komoly károkat okozott a házakban. Egyszer ezekben az időkben, mikor még osztrák fennhatóság alá tartozott az ország, az árvízkárok miatt az endrődiek segílyt kértek, és a következőt mondták "Kiöntött a Vacer" (Wasser – víz, német). A gyomaiak ezért hívják őket ma is vacernak.

B/ változat (wikipédia) : A "vacer" kifejezés az elődökre jellemző kiejtéskönnyítés, egyszerűsítés eredménye is lehet - mondja a szóbeszéd. Endrőd lakossága ugyanis jellemzően betelepült szerbek leszármazottjaiból állt, akiket "vad szerbek"-nek neveztek el. Az egyszerűsítés elve mentén a könnyebb és gyorsabb kiejtés miatt az egyben kimondott "vadszerb" kifejezés rövidült. A "dsz"-t könnyebb volt c-vel helyettesíteni, a rag miatt a szóvégi "b"-t elhagyni, így keletkezett a "vacer" vagy "vacerek".

Változatok mindegyikét elfogadjuk, 5 pont, ha több variációt írt be, variációként +1 pont.

9. Húzd alá a helyes választ! A helyes válaszhoz tartozik egy betű. Ha a betűket összeolvasod, egy nevet kapsz. Írd le a nevet! Ki ő? Röviden mutasd be!

Kit neveztek a párizsi éjszaka festőjének?

H

Vidovszky – K, **Corini – H**, Monet – T
Kinek az édesapja volt borbélymester?

A

Kiss Lajos – N, **Kállai Ferenc – A**, Holler Sámuel – Í

A város több helyszínét rézdomborművek díszítették, ki az alkotójuk?
Honti Antal – T, Pásztor János – E, Rosza Pál – M

T

Mi a neve a turisztikai egyesület új reklámfigurájának?

Á

Endrődi Gyula – Á, **Gyoma Endre – Á**, Körös Endre – R

Mikor tervezték meg Gyomaendrőd város címerét?

R

1985 – E, **1986 – R**, 1989 – R

Ki volt solymász?

Gy

Puskás László – Gy, Herman Ottó – M, Réthy Zsigmond - N

Kiről nevezték el a csónakházat?

Ő

Halász Alfréd – D, **Halász István – Ő**, Körös István – Á

Ki volt a tanácselnök Gyoma és Endrőd egyesülésekor?

Z

Frankó Károly – R, **Jenei Bálint – Z**, Dávid Imre – T

Ki alapított nyomdát 1882-ben?

Ő

Kner Imre – E, **Kner Izidor – Ő**, Kner Endre – É

1p

Név: **Határ Győző 1p**

Ki ő? **Kossuth-díjas, író, költő, műfordító, filozófus, a Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja, városi könyvtárunk névadója, díszpolgár, Gyoma 1914. november 13.- London 2006. november 27. 6p**

E: 8pont

10. Fejtsd meg a rejtvényt! A vastagon keretezett négyzetekben lévő betűket összeolvasva egy nevet kapsz.

		V	A	K	Á	C	I	Ó											diákok várják
			S	Á	R	G	A												a Nap színe
	E	V	É	L	T	Á	R												régi iratok gyűjtő-és kutatóhelye
		N	E	M	E	C	S	E	K										Molnár Ferenc regényhőse
			B	Á	T	O	R												nem fél
		V	O	N	A	T													közlekedési eszköz, „vasparipa”
	E	L	E	F	Á	N	T												nagytestű állat
	N	Ó	T	A	F	A													sok dalt ismer
			T	R	I	Ó													háromtagú zenei együttes
		B	É	K	É	S													egyik megyénk
	B	A	L	A	T	O	N												magyar tó
		B	O	S	Z	O	R	K	Á	N									gonosz mesehős

Megfejtés: **Kálmán Farkas 1p**

Ki ő? **református lelkész, irodalom és zenetörténész, zeneszerző**

Siómaros, 1838. 10. 15. – Gyoma 1906. 10. 2. 4p

E: 5p

11. Kinek van mellszobra városunkban? Írd oda az alkotó nevét is!

Bethlen Gábor – Benke Zoltán

Pásztor János – Szonda István

Rózsahegy Kálmán – Mihály Bernadett

Tímár Máté – Mihály Bernadett

Vidovszky Béla – Pátzay Pál korabeli szobráról öntötték

E: 5p

12. Nemesi családok is éltek Gyomán és Endrődön is. Az egyik családnak 1409-ben Zsigmond király adományozta a nemesi címet, amit 1602-ben Rákóczi György megerősített. Melyik ez a család?

Mézes Serb (Szerb) E:1p.

13. Mikor volt a család és címertörténeti kiállítás? Mik voltak a kiállítás forrásai? 1996.

Források: Magyar Országos Levéltár anyaga, családtörténeti kézikönyvek, gyomai és endrődi családok dokumentumai

E: 4p

14. Melyik épület részletét láthatod a fotón? Írd le a nevét, címét. **E: 8p.**



Gyoma, Hősök útja 57 sz., Városi Egészségügyi Intézmény (Rendelőintézet)



Gyoma, Fő út 220 Soczó Elek háza



Endrőd, Blaha u. 5.sz. Endrőd és Vidéke Takarékszövetkezet



Endrőd, Hősök tere (Fő út 1.) Szent Imre r. kat. templom

15. Mit jelentenek az alábbi kifejezések? E: 5p.

csöszmőri: **fn. összetört étel.** A krumplipaprikás kolbásszal, galuskával, ez csöszmőri paprikás vót

girnyó: **mn. sovány (gúnyos)**

trepotya: **mn. málé, bamba**

susolina: **fn. a kukoricaeső száraz külső héja**

gölődin: **fn. gombóc formájú levesbetét**

16. 1972-ben a Kocsorhegyi gátépítés földkitermelése során sírokat találtak, amelyek nagy részét szinte teljesen elpusztították.

Milyen korból származtak a sírok: **szarmata 1p.**

Kik azok a személyek, akik részt vettek a leletek mentésében? **Maráz Borbála (1972)**

T.Juhász Irén (1973) + Vaszkó Irén, Gellai István 4p.

Írd le a megtalált leleteket: ezüst vagy ezüstözött bronztükrő töredékei, talpkorongos, egyfülű bögre, szürke korongolt edénydarabok, bronzfibula, esztergályozott díszítésű lapos csonttárgy, mészkőből és karnelből készült gyöngyök, ezüst karperecek, három darabra tört vaskés, vasszeg darabja, obszidián nyílhegy **5p E: 10 p.**

17. Póhalom. Honnan, mikortól származik a név?

Anonymus elbeszélésben: Apróhalomegyháza nevű falu szerepel. Írásos dokumentumok 1380-tól kezdve vannak. A későbbi korokban hol apróhalomegyháziak, hol póthalmiaknak nevezik a helybeli lakosokat.

Anonymus=1 1380, vagy körüli időpont=1, leírás= 3

E: 5p

18. Csudabala. Írd le, honnan, mikortól származik a név!

Összetett helynév, minden tagja személynévi eredetű. Közülük a Bala volt a korábbi elnevezés, a máig használatos összeteteétel a XV.század folyamán alakult ki. Első ismert említésekor, 1325-ben possessio Bola alakban írták, és birtokosa, Endre fia Beke Chuda fiainak: Lászlóak és Chudának adta cserébe. 1463-ban adták el a Bala-i Csudák Monyoros-i Jánosnak. Ekkor még úgy emlegették a települést, mint Csuda fiainak, Bala nevű birtokát. mely Ecseggel határos. 1466-ban írták először Chodabala alakban.

E: 5 p.

19. Írd le, mikor történt az endródi csendőrsortűz? Írd le az áldozatok neveit! 1935.

Farkasinszky Lajos

Gellai István

Gyuricza Bálintné (Lapatinszky Mária)

B. Kovács Lajos

Mészáros Gyula

Pribóczki István

Polányi Józsefné (Fülöp Mária)

Roó Gáspárné Dinya Franciska

E: 9p